

JAROSLAVA JANÁČKOVÁ

VYSOKOŠKOLSKÉ PŘEDNÁŠKY A. NOVÁKA O METODOLOGII LITERÁRNÍHO DĚJEPISU

Vysokoškolská přednáška je zvláštní žánr odborného diskurzu. Určením je to řečnický projev pronášený k adeptům jisté vědní disciplíny, které v čase k tomu vymezeném zasvěcuje přednášející do zvolené výseče jistého oboru. Ten, kdo přednáší, není jen řečník hodlající získat zájem pro svou řeč či pro svou osobu. Je to v první řadě učitel snažící se zprostředkovat jistou sumu svého poznání, nabídnout vhléd do látky, kterou si musel sám ujasnit a po svém utřídit, aby adepty své vědní disciplíny povznesl k takovému chápání předmětu, jež z nich postupně činí jím profilované specialisty. Takto pojata může být vysokoškolská přednáška sotva bez textové opory, tím spíše, že přednášející počítá s jejím opakováním v jiném čase, pro některé další ročníky posluchačů. Může ji také jindy použít jako podklad pro text určený k otisknutí a v tištěné podobě pak běžně dostupný. Ostatně přednášce se říkávalo také „čtení“ a takto je zřejmě konával Arne Novák. Ještě z pražských začátků si František Kubka pamatoval Arne Nováka s mozolem od pera na prostředníku pravé ruky a vzpomínal, jak obdivovaný tehdy docent německé literatury „četl ze svých tučným písmem popsaných čtvrtek“ (Jeřábek 1997: 77). Podobně, jako na „čtení“ s občasnými extempore, vzpomínala na přednášky Arne Nováka z nejmladších brněnských začek také Věra Lišková.

V soupisu pozůstalosti Arne Nováka v LA PNP, pořízeném nedávno Karolem Bílkem, jsou vysokoškolské přednášky nepřehlédnutelné, a nejedna z nich (o K. Světlé) čítá přes stovku stránek rukopisu. Pohotový literární kritik, publicista a přímo heroicky činný literární historik, jehož *Přehledné dějiny literatury české* – výkon jedince – nemají u nás obdoby, tedy nespolehal na svůj dar pohotové řeči opřené o mimořádnou paměť a rozhled, ale podklady pro své přednášky si souvisle psal. Rukou, na papír formátu A 5 připomínající stránky běžného školního sešitu (takto psávala své prózy a publicistické články Teréza Nováková). Psal úhledným a drobným písmem, na hustě zaplněných stránkách ponechával širší pravý okraj, kam si jen sem tam vpisoval zpřesňující mezititulky a některé dodatečné nápady nebo odkazy k literatuře předmětu.

Spěchám upřesnit: má úvaha se týká jen přednášek věnovaných metodologii literární historie. Tímto tématem se A. Novák jako činný a produktivní literární

historik obíral soustavně a své podrobně a bohatě argumentované, aktuálně i polemicky zahrocované úvahy opakovaně svěřoval také vysokoškolákům. Jediné velké téma z tohoto okruhu, zdá se podle pozůstalosti, se dočkalo publikace v podobě skript: *Teorie o národním obrození* (viz příloha 1). Zde jako vydavatel je na titulním listě uveden Spolek posluchačů filozofie Masarykovy univerzity (Brno 1929). Podle rukopisného titulního listu, v pozůstalosti uloženého, konal Novák tuto přednášku asi poprvé v „zimním běhu 1925/26“. Další přednášky s názvy *Literární dějepis a Literární historie a její metody* se patrně v různé míře staly textovým východiskem pro heslo *Literární dějepis*, které Arne Novák napsal pro *Ottův slovník naučný nové doby* (OSNND 1935). Při prvním porovnání vzniká dojem, že slovníkové heslo usoustavnilo a formulačně zpřesnilo, o čem se v přednáškách pojednávalo podrobněji, intimněji či subjektivněji a s dikcí určenou auditoriu. Takto vlastně heslo v *Ottově slovníku naučném* zčásti „odtajnilo“ přednášky o dané problematice a zde, v rámci první informace o daném okruhu Novákových přednáškových textů, jim není potřeba věnovat pozornost.¹

Zde představím přednášku *Periodizace českých dějin literárních*. Dobou svého vzniku je asi nejpozdnější ze sledované skupiny, Novák v ní zpřehledňuje přínos svých literárněhistorických syntéz až po snad poslední redakci *Přehledných dějin literatury české* pro naši literární historii. Upoutáván stále patrněji k řádu věcí – k pořádku a uspořádání jevů v čase, k procesům vývojového dění, razil v uvedené přednášce tezi: „Z nejdůležitějších otázek literárněhistorické práce vůbec jest problém periodizace.“ Přednáška na dané téma mu dovoluje promluvit o vlastním přínosu k českému literárnímu dějepis. Výklad se nejednou stává konfesí a výzvou k auditoriu, v němž přednášející tuší a někdy snad již zná své pokračovatele.

Jak tedy Novák osvětluje svůj přínos pro českou literární historii:

Gebauerovy přednášky prý se o periodizaci nestaraly, vlivný univerzitní učitel prý uznával jen dva konvenční mezníky, Husa a Bílou Horu. Jeho žáci byli vesměs bezradní, co se periodizace týká, jistou výjimkou se stal pouze Jaroslav Vlček, ale i ten zůstával jemnějšímu postižení vývojového rytmu podle Nováka mnoho dlužen. Jak se s touto problematikou vyrovnával sám a kde vlastně brát kritéria periodizace – tyto úvahy zabírají většinu ze čtyřiceti devíti stran rukopisu. Shrnuji je v tezích:

Literární historie nevystačí s mezníky historickými (to je Novákovi jeden z důkazů o literárním dějepis jako samostatné vědní disciplíně). Literární vývoj má svou relativní autonomnost. Tu však ani vývojem jazyka nelze popsat. Jako druh umění sdílí literatura osudy jiných druhů uměn a proměny jejich slohovosti, lze tedy při velkých fázích vývoje a celých epochách přihlížet k dějinám výtvar-

¹ Jen přednáška *Literární historie a její metody* má dataci. Na titulním listě je situována do „zimního běhu 1917–18 ve středu a v sobotu od 2–3 hod“ (viz příloha). To by svou premiéru měla ještě za docentského působení A. Nováka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Ale z prvního znění se dost možná uchoval pouze titulní list, kdežto ostatní výklad se postupně měnil – v dochovaném rukopisu se kupříkladu vede polemika s teoriemi o vlivu rasy a půdy šířenými v nacistickém Německu. Přitom na rukopisu se to časově převrstvování snad ani nepozná, tak je pečlivý a až na neúplnost jaksi kompaktní.

ného umění. Návaznost na dějiny umění mají tu výhodu pro literární dějepis, že hranice období nejsou ostré a lze dbát „jemnějších přechodů“. Takto inspirovaná periodizace nahrazuje například pojem „protireformace“ pro umění specifičtějším pojmem baroka, v době označitelné jako „osvícenství“ umožňuje rozlišovat roko-ko, klasicismus, romantismus. Tyto a jim podobné paralely mezi uměními a jejich slohovostí by se ovšem, varuje Novák, neměly aplikovat „narychlo“, jsou uplatnitelné jen při „velkých epochách, zpravidla objímajících několik generací“.²

Pyšný na vlastní řešení periodizace jako na svůj hlavní vklad do pokroku českého literárního dějepis, rekapituluje pak profesor Novák v VI. kapitole přednášky, jak své uclánkování literárního vývoje dílo od díla a krok za krokem zpřesňoval. Se zvláštním zalíbením se zastavuje u *Dějin české literatury* psaných pro *Československou vlastivědu* (1934), kam vložil samostatnou kapitolku o lidové poezii v době pobělohorské – „novotu velmi případnou“, jak si pochvaluje, protože tak vzniká most od baroka k obrození, patrný v poezii (tím se obrozen-ská poezie prezentuje jako přetváření baroka). Do kapitoly o obrozené literatuře, rekapituluje Novák dále svůj přínos pro zjemnění periodizačního členění, vkládá kapitolku o klasicismu a český romantismus dělí na dvě generace: tu, která ještě prošla klasicistní průpravou, a mladší, již klasicismu vzdálenou – v čele s Máchou a s Erbenem. Jakékoliv své starší dělení, shrnuje Arne Novák v přednášce vlastní zásluhy o periodizaci dějin české literatury, snažil se později „prohloubiti pozornějším zřetelem ke generačnímu rozvrstvení“.

Navzdory opakovanému varování před členěním literárního vývoje mezníky politických dějin se Novák nakonec zase obrací k této chronologii. Přednášku nazvanou *Periodizace českých dějin literárních* uzavírá rozsáhlou rozvahou o potřebě „ohledati“ „oprávněnost politicko-historických mezníků v novočeských dějinách literárních“. Které mezníky probírá jmenovitě:

I. Pro počátek volit rok 1773 (zrušení jezuitského řádu), nebo rok 1774 s tereziánskou reorganizací středního školství ve prospěch němčiny, anebo až 1780, počátek vlády Josefa II.? „Či dlužno“ – čteme v rukopisu přednášky černé na bílém – „nahraditi dělítkem čistě autonomně literárním?“

II. Rozmezí osvícenství a klasicismu bývá kladeno do roku 1820, do souvislosti s uvedením češtiny do středních škol. Místo toho se nabízí, uvažuje Novák, rok 1815 – s Jungmannovým příchodem do Prahy, ale také mezník literární, který lze opřít o jiné události.

III. Rok 1848 je zcela neudržitelný generačně, navíc k nástupu májovců je pouhých deset roků.

IV. Nástup májovců (1859, 1860) je jako periodizační mezník opodstatněn nejen počátkem nového konstitučního života a rozmachem žurnalistiky, ale také markantním odlišením generačních snah. Vydání almanachu *Ruch* roku 1868 by se nemuselo brát jako nástup nového období, ale pouze jako vstup mezigerace do stávající aktivity májovské a její zpestření.

² Pro menší časové úseky Novák jako nosné pokládá generační členění. Odpovédím na otázku, co je generace, co je odlišuje a co činí s autory, kteří svou dlouhou tvůrčí drahou čas své počáteční generace přesáhli, se podrobně věnoval v přednášce *Literární dějepis*.

V. Za dělítko opodstatněné lze pokládat rok 1879 se vstupem českých politiků do Taaffeovy vlády a s koncem pasivní opozice. Co charakterizuje takto započaté období (citováno z rukopisu Novákovy přednášky): „Klid a pohoda shodná pro uměleckou činnost, ale i pro převládající názor estetický. Konec nadvlády májovců aneb i změna jejich ve prospěch programu národně výchovného. V popředí lumírovci.“ Obnovení české univerzity i příchod Masarykův do Prahy je pro vymezení období irelevantní. Část rozvahy o periodizaci, jejíž výšeč jsem se tu pokusila popsat, Arne Novák v přednášce shrnuje glosou metodologické povahy: „Snad by se mohlo zdáti, že se takto dostáváme k příliš krátkým obdobím 1859–1879, 1879–1894, 1894–1918, resp. 1914; ale v periodách silně vzrušeného života duševního žijí generace rychleji, prudčeji se střetávají a tvoříce i mezigerace.“ Poslední otázka Novákovy přednášky se týká hodnocení roků 1914 a 1918. Když probere různost v hodnocení těchto mezníků nejnovějších dějin (zda šlo o světovou revoluci, nebo jim přičítat smysl národněpolitický, který „změnou státního rámce dal novou podobu naší vzdělanosti a literatuře“), zapochybuje o obou jako o dělítku literárního vývoje: symptomy literárního převratu, konstatuje, jsou pozorovatelné již kolem roku 1910, „kdy se ukazuje i nová orientace myšlenková“.

Následuje jakási tabulka, v níž si Novák jakoby pro sebe a zkusmo načrtává rozvrstvení chronologické, s nímž usouvztahuje sled slohů a generací. Bez nároku na přesnost zde tuto „tabulku“ reprodukuje:

- I 1780–1815 (nebo 1810) osvícenství, zroz. 1755
- II 1815 (10) – 1830 klasicismus, 1775 – 1799
- III 1830–1840 romantismus, zroz. 1800
- IV 1840 – 1859 pozdní romant., zroz. 1810–1830
- V 1859–1879 májovci, zroz. 1830 – 1840
- VI 1879–1894 Ruch, Lumír, zroz. 1840
- VII 1894–1914 real. zroz. 1865 – 1875

Zde do záznamu vstupuje červené písmo s návrhy možností, text nabízí jakési opěrné body pro úvahu přednášejícího, kterou posluchači mohli vnímat jako aktualizující extempore – my tu však přednášejícího nebudeme zastupovat.

Ale i souvislá úvaha Arne Nováka z posledních stránek přednášky, týkající se literatury 20. století, je plná otázek – z důvodů jasně vyřčených: „Zde jsme již tak nablízko živé přítomnosti,“ podotýká Novák při zmínce o poetismu a surrealismu, „že skoro nemožno postupovati historicky, abychom snad, přes zřejmý zrychlený nástup generací, nepřisuzovali příliš malým a příliš hlučným skupinkám samostatnost.“ Ani při živé látce však literární historik ladění A. Nováka neskládá zbraně. Poslední větou přednášky přímo nabádá k respektu vůči historickému času – pořadateli a měřítku všech činů včetně uměleckých výtvorů: „Ale i zde již při prvním rozvrhu látky zůstane periodizace otázkou kardinální“ (viz. poslední příloha).

Proč tolik péče o periodizaci u Arne Nováka v jeho různých „přehledech“ dějin české literatury a nakonec i v metodologicky laděné vysokoškolské přednášce? Arne Novák byl při své obdivuhodné mnohostrannosti hlavně a především „historiograf české literatury“, usoudil v nekrologu otištěném v *Lidových novi-*

nách z listopadu 1939 Jan Mukařovský. „Zdá se, že v panteonu české kulturní historie nejvýraznějším rysem Novákovy postavy bude, že celým jeho dílem se vine jako vůdčí motiv snaha vždy znovu obnovovaná, pojmout vývoj české literatury jako celek a zařadit ji jako podstatnou složku do dějin české kultury“ (Jeřábek 1997: 81).

Na rozdíl od Jana Mukařovského, který se pokoušel definovat platný a trvalý odkaz Arne Nováka, žákovsky nastražený Karel Polák v *Kritickém měsíčníku* 1940 vytkl, čím *Přehledné dějiny literatury české* (i v jeho očích kardinální výkon Arne Nováka, základ „pro ocenění celého jeho zjevu“) jeho žáky a pokračovatele provokují: „Je to právě kletba této příručky a ‚příručkovitosti‘, že žádný z obou pólů Novákovy tvořivosti, vědecké zvědavosti a uměleckého podání, nedošel zde plného vyjádření. Oba si vzájemně překážejí. Vědou zbudovaná architektura vývoje se bortí v těchto nesčetných údajích a schematizujících označcích. Praktický účel knihy oslabuje její hodnotu vědeckou a uměleckou“ (Jeřábek 1997: 92). A o kousek dále Karel Polák svou výhradu ilustruje vzpomínkou na živé diskuse v Novákových seminářích, týkajících se obrozenského písemnictví: „Čteme tady ve vyhraněných formulích, o čem jsme diskutovali v seminářích, srovnávající novočeský literární vývoj s literárním vývojem evropským. Arne Novák, přesvědčený západník už podle úvodních slov, první toto srovnávání dokonal. Našel český klasicismus, rozvrhl co nejrozmanitěji romantismus. Nám to nestačí. Chceme víc vědět o českém rokoku, chceme vědět, co je to český biedermeier. Chceme však při tom vidět jak složitost vývoje, tak i jednotu osobností. Obě Arne Novák svým přímkovým tříděním mnohostranně porušil. U něho dosud probíhají směry jednou čarou od roku tolik a tolik až do roku tolik a tolik. Nevidí, protože v duchu své staré metodologie nechce vidět, že se překrývají, že žijí ze sebe a v sobě, vedle sebe i po sobě, a proto také nenachází klíč k jednotě osobnosti, když je chce vyjádřit toliko jedním směrem nebo nanejvýš, jako pouhou kuriozitu, „janusovsky“, dvěma (Čelakovský). Zde jej daleko předstihl svou tezí o Máchově dvojznačnosti ten ‚lžihistorický‘ Šalda“ (Jeřábek 1997:92, 93). Svě žákovsky polemické ohlédnutí k Arne Novákovi zpěť vyhrocuje Karel Polák v jakýsi generační program a odhodlání: „A proto půjdeme už dále nemilosrdně do jeho nové a novotářské konstrukce, abychom v jejích největších přednostech odhalili slabiny, které jest nám při pokračování jeho průkopem překonávat“ (Jeřábek 1997: 93). *Přehledné dějiny literatury české* hodnotil Karel Polák s pýchou na svého učitele jako počátek nové etapy ve vývoji české kritiky a literární historie, přitom jako dílo zcela jedinečné („Tak, jak je koncipoval on, nebudou již jistě nikdy dějiny české literatury napsány;“ Jeřábek 1997: 92, 95).

Ačkoliv psal toto kritické vyznání již za války, nedohlížel Karel Polák k zásadním proměnám scén, jež pro meziválečně připravené nejnadanější literární historiky v nadcházejících časech zužovaly prostory uplatnitelné badatelské invence. A ještě ani nemohl ve svém tehdejším mládí dohlédnout, že ‚příručkovitost‘ je kletba každého literárněhistorického přehledu a čím praktičtější anebo komplexnější cíle tento přehled sleduje, tím víc je v něm zkracována umělecká osobnost a jedinečnost jejích výtvorů.

Abych naznačila, co mám oním zkracováním na mysli, přímo na Arne Novákovi, volím za příklad Boženu Němcovou. O ní objeveně psal zcela mladý Novák roku 1907 kapitolu do *Literatury české 19. století* vydávané u Laichtera a novátorsky včlenil autorčinu korespondenci, tehdy právě chystanou k prvnímu soubornému vydání, do jejího odkazu – jako část „noční“, kontrastující s beletristickou fikcí – jasným dnem. O deset roků později už Novák oponoval názoru Z. Záhoře, jehož výbor z korespondence Němcové recenzoval, že beletrie B. Němcové bude čím dál víc zastiňována spisovatelčinými listy. Příkře se pak s letitým sporem, k němuž i on dal v mládí impuls (když ho stoupenci avantgard vyhrocovali jednoznačně ve prospěch dopisů B. Němcové), vyrovnal v poslední redakci svých *Přehledných dějin literatury české*. Tam se o korespondenci Němcové, „krajně upřímné, někdy sebeobnažující“, jen letmo zmiňuje mezi „podružnými pracemi spisovatelčinými“ typu *Kávové společnosti*, národopisných a politickovýchovných črt.

Za své objevitelství v periodizaci Arne Novák platil ztrátami v jiných vrstvách literárněhistorického výkladu. Fascinace periodizací souvisela s hledáním objektivní zákonitosti a nadosobní platnosti slovesného tvoření, se zaměřením na jeho kulturotvornou platnost. Odtud bylo v nejednom ohledu nedaleko ke koncepci tzv. akademických dějin české literatury.

Začali jsme malou úvahou o vysokoškolské přednášce jako žánru odborného diskurzu. K tomu, co jsme řekli úvodem, doplníme: vysokoškolská přednáška se ve vypjatých situacích osobního a nadosobního vývoje může při vši věcnosti a vůli mluvčího k objektivitě stávat osobním účtováním, metodologickou zpovědí či vyznáním.

LITERATURA

JEŘÁBEK, Dušan

1997 *Arne Novák* (Brno: Nadace Universitas Masarykiana – Nakladatelství Georgetown-Nakladatelství a vydavatelství NAUMA – Masarykova univerzita)

KUBKA, František

1939 Mladý Arne Novák. *Lidové noviny* 47, 3. 12. 1939, s. 1–2; přetištěno in Jeřábek 1997, s. 76–78

MUKAŘOVSKÝ, Jan

1939 Arne Novák, literární historik a kritik. *Lidové noviny* 47, 28. 11. 1939, s. 7; přetištěno in J. M., *Kapitoly z české poetiky* I. a in Jeřábek 1997, s. 81–87

NOVÁK, Arne

1935 Literární dějepis, in *Ottův slovník naučný nové doby*, Dodatky III, 2, s. 1225–1233

POLÁK, Karel

1940 Kritik a historik, *Kritický měsíčník* 3; přetištěno in Jeřábek 1997, s. 88–95

DIE UNIVERSITÄTSVORLESUNGEN VON A. NOVÁK ÜBER DIE METHODOLOGIE DER LITERATURGESCHICHTE

Die Universitätsvorlesungen bilden im Verzeichnis des handschriftlichen Nachlasses von A. Novák (herausgegeben vom Literaturarchiv des Památník národního písemnictví) eine selbständige Abteilung und einige von ihnen betragen auch über 100 Seiten. Der Verfasser von vielen synthetischen Bildern der tschechischen Literaturgeschichte hielt als Dozent der deutschen Literatur an der Philosophischen Fakultät der Karlsuniversität in Prag und dann als Professor der tschechischen Literatur an der Universität in Brünn wiederholt Vorlesungen über die Methodologie der Literaturgeschichte. Der Beitrag konzentriert sich auf eine einzige von diesen Vorlesungen mit der Überschrift *Periodisierung der tschechischen Geschichte der Literatur*. Hier leistete der Schöpfer der einzigartigen *Přehledné dějiny literatury české* (Übersichtliche Geschichte der tschechischen Literatur, 1936–1938) seinen Beitrag zur Periodisierung der tschechischen Literatur des 19. und 20. Jahrhunderts. Die Kehrseite von Nováks Bestrebungen auf dem Gebiete der Periodisierung, welche seine Schüler bald nach dem Tode des Lehrers enthüllten, kam in den vereinfachten Porträts der schöpferischen Persönlichkeiten und in der späteren Ablehnung ihrer subjektiven Äußerungen zutage, die er ehemals zu entdecken und einzuschätzen half. (Der Beitrag demonstriert dies an Nováks Bewunderung für die Korrespondenz von B. Němcová im Jahre 1907 und an seinen abwertenden Glossen über diesen Teil des Nachlasses der Schriftstellerin in der letzten Redaktion der *Přehledné dějiny literatury české*).

*Teorie o národním
obrození.*

*Žijemi věh 1925/6.
Publicum 1 kv.*

LA 6751 11388

Prof. Dr. Arne Novák:

T E O R I E
O N Á R O D N Í M O B R O Z E N Í .

Vydal
Spolek posluchačů filosofie
Masarykovy university.
Brno 1929.

noviska metodického: zde filosofie a literatura jen vyplňují obraz vlastně politický. Dnes se poslední kniha K federalismu ovšem jeví dílem zastaralým a linie její nesprávný, neboť seskupuje dějinné síly za cílem, jenž byl pouze domnělý a možno že i předstíraný, aby dosaženo bylo mety jiné; v důsledcích toho nejsou také sledovány s náležitou pozorností první náběhy k vlastnímu závěru obrozenských snah: teprve s perspektivou politického osvobození plně rozumíme českému politickému zápasu od r.1848, chápající zároveň, že nikoliv v národním federalismu, nýbrž v historickém státním právu byla ona tendence osvoboditelská.

Ale právě závěr díla Denisova, které samo je vyvrcholením prací o národním obrození, ukazuje k jednomu poznatku: vlastním přirozeným mezníkem celého hnutí jest r.1918, počátek samostatnosti české, jako vstupním mezníkem konec její, asi r.1780. Hnutí takto uzavřené, organicky zaokrouhlené vyžaduje již historického zpracování a volá po něm: musí býti probráno všestranně, nejen literárně vědecky, jazykově, ale i politicky, sociálně, hospodářsky - k tomu právě nejlepším náběhem jest syté dílo Denisovo.

A jsem přesvědčen, že se tam ozvou ony hlavní tendence a motivy, jež jsme poznali ve výkladech těchto: spojitost s hnutím evropským, na niž ukázali Masaryk, Vlček, Jakubec, Murko; souvislost s obrozením Slovanstva, jež, ač neúplně a jenom pro Rusko, naznačena Francevem; domácí tradice národní, zdůrazněná Pekařem a ve svých projevech historicko politických sledovaná Hanušem i s tím reakčním proudem protijosefinismu, na něž ukazovala starší škola vlastenecská, i s oním novým nacionalismem liberálním, zdůrazněným kritikou Kaizlovou, konečně i něco z tradice náboženské, kterou vysledoval a ve výkladech svých upřílišil Masaryk, konečně i ona velká politicko historická linie, již hnutí sevřel Denis. A jistě dá toto zkoumání za pravdu Denisově krásné zásadě, důležité pro všecku historiografii: třeba se vyhýbati formulím příliš jednoduchým.

Literární historie
a její metody.

Ničerky z přednášek zimního běhu
1917-1918
ve středu a v sobotu od 2-3 hod.

s. 148, 149

Prostřední strana
Kritická

řada praco mladiny, vedou z politikování za ústavu, jaksi
 kolo: zed kaktmu krtice, ale pír...
 řada generaci polit: zřímá pídání srozumiteln. polit. litera
 řada vřzřoacíc a první vřku krtice a krtice...
 X. kritice a sociální realismus 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

1871-1891 = [X] = [X] = [X]
 1891-1901 = [X]
 1901-1911 = [X]
 1911-1921 = [X]

